

BRICS-TM ÜLKELERİNDE ORTALAMA TÜKETİM EĞİLİMİNİN GEÇERLİLİĞİ*

Dr. Ayşe ERYER**
Dr. Tuğba KONUK***

Bilimsel Araştırma
(Empirical Research)

Uluslararası
Muhasebe ve Finans
Araştırmaları Dergisi
Aralık 2022; 4(2): 142-152

APA Stili Kaynak Gösterimi:

Eryer, A. & Konuk, T. (2022). BRICS-TM Ülkelerinde Ortalama Tüketim Eğiliminin Geçerliliği. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*. 4(2), 142-152.

ÖZ

Ortalama Tüketim Eğilimi, gelirin tüketim amacıyla kullanılan kısmı olarak bilinmektedir. Ortalama tüketim eğiliminin uzun dönemde durağanlığının tespit edilmesi, makro iktisat teorileri bakımından önem teşkil etmektedir. Bu çalışmada da BRICS-TM ülkelerinde 1990-2020 dönemi verileri ele alınarak ortalama tüketim eğiliminin durağan olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Fisher ADF ve Fisher PP panel birim kök testleri sonucunda BRICS-TM ülkelerinde genel olarak ortalama tüketim eğiliminin durağan olmadığı elde edilmiştir. Bu sonuç, ortalama tüketim eğiliminin bu ülke grubunda uzun vadede ortalamaya geri dönmediğini ve olası bir şokun tasarruf ve tüketim üzerinde kalıcı etkilere sahip olacağı anlamını ifade etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ortalama Tüketim Eğilimi, Birim Kök Testleri, BRICS-TM Ülkeleri

JEL Kodları:C33, E21

* Makalenin gönderim tarihi, 10.10.2022; Kabul tarihi: 09.03.2023, iThenticate benzerlik oranı: %13.

** ayse_zabun46@hotmail.com, ORCID:0000-0002-6556-1605

*** yilmaz-tuba@outlook.com, ORCID: 0000-0002-7381-4131

AVERAGE CONSUMPTION TREND IN BRICS-TM COUNTRIES

ABSTRACT

Average Propensity to Consume is known as the portion of income used for consumption purposes. Determining the long-term stagnation of the average consumption trend is important in terms of macroeconomic theories. In this study, it has been tried to determine whether the average consumption trend is stationary or not by considering the 1990-2020 period data in the BRICS-TM countries. As a result of Fisher ADF and Fisher PP panel unit root tests, it has been obtained that the mean consumption trend in BRICS-TM countries is not stable in general. This result means that the average consumption trend in this country group does not return to the average in the long run and that a possible shock will have permanent effects on savings and consumption.

Keywords: Average Consumption Tendency, Unit Root Tests, BRICS-TM Countries

JEL Codes: C33, E21

1.GİRİŞ

İktisat alanında sık tartışılan konulardan biri de tüketim konusudur. Klasik, Keynesyen ve Yeni Klasik Modellere ait tüketim fonksiyonları, iktisatta en çok tartışılan ve ekonometrik modeller oluşturularak tahmin edilen fonksiyonlar olarak ele alınmaktadır. Bunlardan biri de ortalama tüketim eğilimi konusudur.

Ortalama tüketim eğiliminin durağanlığı ya da tüketim-gelir oranının(APC) durağanlığının özellikleri incelenerek elde edilecek olan bilgiler, iktisadi bakımdan önem taşıdığından dolayı son dönemlerde hem teorik hem de ampirik olarak sıklıkla tartışılan konulardan biri haline gelmiştir (Sivri ve Seven, 2017:50). Alan yazında incelenen çalışmaların bir kısmı ortalama tüketim eğiliminin durağan olduğunu ortaya koyarken, bazıları da durağan olmadıklarını ortaya koymaktadır.

Gelirin tüketim amacıyla kullanılan kısmı ortalama tüketim eğilimi olarak nitelendirilmektedir (Romero- Avila, 2009:107). Ortalama tüketim eğiliminin durağan bir yapıya sahip olup olmadığı ile alakalı olarak iki görüş ele alınmaktadır. Bunlardan ilki Keynes'in (1936) Mutlak Gelir Hipotezi, diğerleri Deaton'un (1977) İhtiyarı Olmayan Zorunlu Tasarruf Teorisi ve Marksist Yetersiz Tüketim Teorisidir. Bu teoriler ortalama tüketim eğiliminin durağan olmadıklarını ifade etmektedir. Diğer tüketim teorileri ise Dusenberry(1952)'in Nispi Gelir Hipotezi, Modigliani'nin (1963) Ömür Boyu Gelir Hipotezi ve Friedman(1957) Sürekli Gelir Hipotezi'dir. Bu teoriler ise ortalama tüketim eğiliminin durağan olduklarını ifade etmektedir.

Makro tüketim teorilerin ilki olarak bilinen Keynes'in Mutlak Gelir Hipotezinin varsayımlarından ilki, tüketimin harcanabilir gelir seviyesine bağlı bir şekilde değişiklik gösterdiği yönündedir. Diğer varsayımı ise

harcanabilir gelir seviyesi artış gösterdikçe tüketim seviyesinin de artış gösterdiği, ancak tüketimdeki artışın gelir seviyesindeki artıştan daha az seviyede olduğu bu yüzden marjinal tüketim eğiliminin 0 ile 1 arasında bir değerde olduğu belirtilmektedir. Keynes'in son temel varsayımı ise harcanabilir gelir seviyesi artış gösterdikçe gelirin tüketim için ayrılan kısmı olarak nitelendirilen ortalama tüketim eğiliminin azalacağı olarak ifade edilmektedir (Ünsal, 2013:472).

Tüketim teorilerinden Duesenbery'in ortaya koyduğu Nisbi Gelir Hipotezinin ise iki ana varsayımının olduğu bilinmektedir. İlk varsayım, kişilerin tüketime yönelik kararlarının birbirlerinden bağımsız olmadığı yönündedir (Ünsal, 2013:476). İkinci varsayımı ise, iktisadi dalgalanmalardan dolayı gelir düzeyi değişiklik gösterince, cari tüketimin sadece cari dönemdeki gelir ile beraber geçmişteki en yüksek gelir seviyesine bağlı olarak değişmesi olarak belirtilmektedir (Tarı ve Çalışkan, 2005:6).

Modigliani'nin Ömür Boyu Gelir yaklaşımında, t dönemindeki tüketimin, tüketicilerin t döneminde ulaşabildikleri gelire değil ömür boyu elde etmeyi düşündükleri gelire bağlı olduğu belirtilmektedir (Arı ve Özcan, 2015:6).

Friedman tarafından Sürekli Gelir Hipotezine göre ise, uzun dönemde gelire yönelik beklenti tüketim harcamalarının temel belirleyicilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu hipotezde, sürekli gelirin, uzun dönemde beşeri servet ile diğer servetlerin kişiye sağlamış olduğu gelire yönelik ortalama bir beklentiye eşit olduğu belirtilmektedir (Paya, 2013:71-72).

Bu çalışmadaki temel amaç BRICS-TM ülkeleri için ortalama tüketim eğiliminin durağanlığının test edilmesidir. Bu kapsamda ortalama tüketim eğiliminin durağanlığı Türkiye'nin de aralarında bulunduğu BRICS-TM ülkeleri için 1990-2020 dönemi verileri çerçevesinde panel birim kök testleri ile incelenmektedir. Çalışmanın, kullanılan ülke grubu ve dönem bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmada ilk olarak konuya yönelik literatür taraması verildikten sonra teorik çerçeve incelenmekte, ardından ekonometrik sonuçlar üzerinde durulmaktadır. Son bölümde ise ampirik sonuçlara dayalı olarak genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

2. LİTERATÜR

Ortalama tüketim eğilimi birçok çalışmanın konusu haline gelmeye başlamıştır. Ele alınan çalışmaların bir kısmında ortalama tüketim eğilimi, durağan olarak bulunurken bir kısmında birim köklü olarak bulunmuştur. Kullanılan ülke gruplarının farklı olması, ele alınan dönemin farklı olması, incelenen modellerin logaritmik, log-lineer gibi özelliklere sahip olması sonuçların farklı olmasına neden olmaktadır.

Ortalama tüketim eğiliminin incelendiği çalışmalar tarih sırasına göre Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Literatür Araştırması

Yazar- Dönem	Ülke –Ülke Grubu	Metod	Bulgu
Sarantis ve Stewart (1999) / 1995-1994	20 OECD Ülkesi	IPS ve MADF Birim Kök Testi	Ortalama tüketim eğilimi durağan özelliğe sahip değildir.
Cook (2005) / 1955 1994	20 OECD Ülkesi	Yapısal Kırılmalı Birim Kök Testi	Ortalama tüketim eğilimi durağandır.
Romero ve Avila (2009) / 1960-2005	23 OECD Ülkesi	Hadri, IPS, ve CIPS birim kök testleri	Ortalama tüketim eğilimi durağan değildir.
Gomes ve Franchini(2009)/1951-2003	10 Güney Amerika Ülkesi	Kırılmalı ve kırılmasız panel birim kök testleri (ADF, LM Birim kök)	Uruguay haricinde tüm ülkelerde ortalama tüketim eğilimi durağan özelliğe sahiptir.
Baykara ve Telatar(2012)/ 1991:Q1-2009:Q4	14 Geçiş Ekonomisi Ülkeleri	Geleneksel ve doğrusal olmayan birim kök testleri	Ortalama tüketim eğilimi durağan özellik göstermektedir.
Fallahi (2012) / 1950-2007	23 OECD Ülkesi	Ng- Perron testi	Ortalama tüketim eğilimi durağan özelliğe sahip değildir.
Yılanıcı vd. (2013) / 1970-2010	9 Güneydoğu Asya Ülkesi	Panel LM Birim Kök	Ortalama tüketim eğilimi durağan özellik göstermektedir.
Holmes ve Shen(2013)/1952:Q1-2012:Q3	Malezya	ADF ve Perron birim kök testi	Ortalama tüketim eğilimi durağan özelliğe sahip değildir.
Güçgör (2013) / 1973:3-2012:9	11 Merkez ve Doğu Avrupa Ülkesi	Geleneksel panel birim kök testleri ve genişletilmiş ADF birim kök testi	Hırvatistan ve Slovenya hariç analizdeki diğer ülkelerde ortalama tüketim durağandır.
Sivri ve Seven(2017)/ 1987: Q1-2017:Q1	Türkiye	ADF, PP, KPSS ve F-GLS birim kök testleri	Ortalama tüketim eğilimi Türkiye’de durağan özelliğe sahiptir.
Solarin vd. (2018) / 1970-2014	50 Afrika Ülkesi	Kırılmalı birim kök testleri	Ortalama tüketim eğilimi durağan özelliğe sahiptir.
Marques ve Pesavento (2019) / 1952-2014	Gelişmiş ve Gelişmekte olan 30 ülke	IPS ve Panic birim kök testi	Analize dahil olan ülke grubunda ortalama tüketim eğilimi durağan özelliğe sahip değildir.

Tablo 2.1’e bakıldığında ortalama tüketim eğiliminin durağanlığı zaman serisi, geleneksel birim kök testleri, kırılmalı ve kırılmasız panel birim kök testleri yardımıyla incelenmiştir. Bakıldığında ortalama tüketim eğiliminin durağanlığa ilişkin net bir karar bulunmamakta ve ayrıca örneklem grubu değerlendirildiğinde BRICS-TM ülkelerine yönelik bir çalışma yer almamaktadır.

3. TEORİK ÇERÇEVE

Daha öncede ifade edildiği gibi ortalama tüketim eğilimi, hem teorik hem de ampirik olarak tartışılan bir konu olarak bilinmektedir. Tüketim teorilerinin geçerli olup olmadığı, ortalama tüketim eğiliminin(APC) durağan olup olmadığı ile test edilmektedir (Avila, 2009:107).

Literatürde yer alan tüketim teorilerinden ilki Keynes'in Mutlak Gelir Hipotezidir. Bu hipotezin üç ana varsayımının olduğu ileri sürülmektedir. Bunlardan ilki, tüketim harcanabilir gelir seviyesine göre değişmektedir. İkinci temel varsayım harcanabilir gelir seviyesi arttıkça tüketim de artmaktadır. Ancak tüketimdeki bu artışın gelirdeki artış seviyesinden daha az düzeyde olduğu bu yüzden marjinal tüketim eğiliminin 0-1 aralığında olduğudur. Üçüncü temel varsayım ise harcanabilir gelir arttıkça ortalama tüketim eğiliminin azalmasıdır (Ünsal, 2013:472).

Tüketim teorilerinden Duesenberry (1949)'nin nispi gelir hipotezinde, kişilerin bir yandan çevresindeki bireylerin tüketime yönelik harcamalarını dikkate aldıklarını, bir yandan da geçmişteki harcama seviyesinin altına düşmediğini dikkate alarak mutlak gelir hipotezinin tam tersine uzun vadede APC'nin sabit olacağına değinilmektedir. Bir diğer tüketim teorileri ise Modigliani (1963)'nin Yaşam Boyu Gelir Hipotezi ve Friedman (1957)'nin Sürekli Gelir Hipotezidir. Bu teorilerde tüketime yönelik kararlarının geleceğe dönük beklentiler doğrultusunda olduğu öne sürülmektedir. Yani kişilerin, cari dönem gelir seviyesine göre değil, uzun vadeli bir hayatı göz önünde bulundurarak tüketim kararlarını verdikleri belirtilmektedir (Yılancı vd.2013:132).

4. EKONOMETRİK YÖNTEM VE ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu çalışmada BRICS-TM ülkeleri açısından ortalama tüketim eğiliminin durağan olup olmadığı 1990-2020 dönemi verileri çerçevesinde panel birim kök testleri ile incelenmektedir. Ortalama tüketim eğilimi olarak hane halkı nihai tüketim harcamalarının GSYİH'ya oranı tercih edilmiştir. Çalışmada kullanılan değişkenin logaritmik fonksiyonuyla çalışılmıştır. Değişkene ait açıklamalar Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Değişkenlerin Açıklanması

Değişken	Açıklaması	Kaynağı
LAPC	Logaritması alınmış ortalama tüketim eğilimi	WDI

Eğer bir seri sabit aritmetik ortalama, sabit kovaryans ve sabit varyans özelliğine sahip ise durağan, şayet bu özelliklere sahip değil ise birim kök sürece sahip olarak değerlendirilmektedir (Gujarati, 1999: 740). Bu bakımdan

dolayı çalışmada ortalama tüketim eğiliminin durağan veya birim köklü olup olmadığı incelenecektir.

4.1. Ekonometrik Yöntem ve Sonuçlar

Çalışmada BRICS-TM ülkeleri veri seti ile panel birim kök analizleri gerçekleştirilmiştir.

Panel veri analizlerinde değişkenlerin yatay kesit bağımlılığı, homojenlik durumu kullanılacak metodun belirlenmesinde önem arz etmektedir. Bu testler genellikle ön testler olarak bilinmekte değişken veya model için kullanılacak testlerin tercihinde yol gösterici özellikte olmaktadır.

Panel veri analizlerinin incelendiği çalışmalarda değişkenler herhangi bir şoka maruz kaldığında panel verideki bütün birimlerin şoktan etkilenip etkilenmediğinin belirlenmesinin gerektiği belirtilmektedir. Çünkü yatay kesit bağımlılığı testi ülkeyi etkisi altına alan herhangi bir şokun diğer ülkelerde ilerleyip ilerlemediğini görmek amacıyla kullanılmaktadır (Yaman ve Sungur, 2019:72) Ayrıca panel veri analizlerinde yatay kesit bağımlılığı değerlendirilmediği zaman yapılan analizlerin hatalı sonuçlar verdiği öne sürülmektedir (Chudik ve Pesaran, 2013:2). Bundan dolayı yapılan ekonometrik çalışmalarda hem değişken hem de modeller için yatay kesit bağımlılığının incelenmesi oldukça önem arz etmektedir.

Bu çalışmada Pesaran (2004)'in CD testi ile yatay kesit bağımlılığı sınanmaktadır. Pesaran (2004) tarafından geliştirilen test istatistiği aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

$$CD = \sqrt{\frac{2T}{N(N-1)} \left(\sum_{i=1}^{N-1} \sum_{j=i+1}^N \rho_{ij} \right)} \quad (1)$$

CD testi diğer yatay kesit bağımlılık testlerine nazaran modellemenin öncesinde sonuçları hesaplayan bir test olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca bu test ile bütün değişkenlerin aynı anda test sonuçlarına ulaşmanın mümkün olduğu da belirtilmektedir. CD testinde hipotezler;

H_0 : Yatay Kesit Bağımlılığı Yoktur”

H_1 : Yatay kesit Bağımlılığı Vardır biçiminde kurulmaktadır (Çeştepe, 2020:501).

Yapılan test sonucunda temel hipotez kabul edilirse 1. Kuşak panel birim kök testleri tercih edilmelidir. Şayet alternatif hipotez kabul edilirse 2. Kuşak panel birim kök testleri tercih edilmelidir (Baltagi, 2013:284). Yatay kesit bağımlılığına yönelik sonuçlar Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3.Pesaran CD Testi Sonuçları

Pesaran CD Testi		
Değişkenler	Test istatistiği	Olasılık Değeri
LAPC	6.65	0.000

Tablo 3'te ki Pesaran CD test sonuçlarına göre H_0 temel hipotezin reddedilmesi modelde ikinci kuşak panel birim kök testlerinin uygulanmasını sağlamaktadır.

Yapılması gereken ön testlerden diğeri de homojenlik testidir. Bu test neticesinde değişken katsayısının heterojen bir yapıda olduğu belirlenirse heterojenliği dikkate alan panel birim kök testleri ile analize devam edilmelidir. Bu çalışmada katsayısının homojen olup olmadığı Swamy S testi ile sınılanmaktadır. Swamy tarafından geliştirilen S testi değişkenlerin homojen olup olmadığını belirlemek için kullanılan bir testtir. Analiz sonuçlarının olasılık değerlerine bakılarak parametrelerin homojen veya heterojen olduğu belirlenmektedir. Swamy S testinde H_0 temel hipotezi katsayıların homojen olduğunu öne sürülürken, H_1 alternatif hipotezinde ise heterojen olduğu öne sürülmektedir (Yerdelen Tatoğlu, 2020:247). Swamy S testi şu şekilde formüle edilmektedir.

$$\hat{S} = X'_{k(N-1)} = \sum_{i=1}^N (\hat{\beta}_i - \bar{\beta})' \hat{V}_i^{-1} (\hat{\beta}_i - \bar{\beta}^*) \quad (2)$$

Şeklinde tanımlanmaktadır. Swamy S homojenlik test sonuçları ise Tablo 4 yardımıyla sunulmaktadır.

Tablo 4. Homojenlik Sonuçları

Swamy S	
Chi ² =878.55	Prob(Olasılık)>chi=0.000

Tablo 4'e göre temel hipotez reddedilmektedir. Ve seride heterojen bir dağılım söz konusudur. Bu yüzden heterojen dağılıma uygun testlerin yapılması gerekmektedir. Bakıldığında hem yatay kesit bağımlılığı hem de homojenlik test bulgularına göre ortalama tüketim eğilimi için birim kök testinin 2. Kuşak panel birim kök testleri ile çalışmaya devam edileceği net hale gelmiştir. Bu bakımdan çalışmada yatay kesit bağımlılığını dikkate alan 2. kuşak panel birim kök testlerinden Fisher-ADF ve PP testi olarak da bilinen (Güriş, 2018: 293), Maddala ve Wu panel birim kök testi kullanılmıştır.

Maddala ve Wu(1999) ve Choi(2001), her bir yatay kesit için elde edilen birim kök test istatistiklerinin p değerlerinin bileşimine dayanan testi Fisher (1932)'den faydalanarak oluşturdukları belirtilmektedir(Abdioğlu ve Uysal, 2013: 137). Maddala ve Wu (1999) tarafından geliştirilen Fisher ADF ve

Fisher PP yöntemlerinde test istatistiği Denklem (3) yardımıyla elde edilir (Polat, 2020:781).

$$Z = \frac{1}{\sqrt{N}} \sum_{i=1}^N \phi^{-1}(\gamma_i) \rightarrow N(0,1) \quad (3)$$

Testin temel hipotezi “H₀: Bütün Panel Birim Kök İçermektedir” şeklinde kurulmaktadır.

Analiz sonucunda H₀ temel hipotezi reddedilirse ilgili değişken için durağanlık söz konusu olmaktadır biçiminde yorum yapılmaktadır. Fisher ADF ve PP birim kök testine yönelik bulgular Tablo 5 ve 6 yardımıyla sunulmaktadır.

Tablo 5. Fisher ADF Birim Kök Test Sonuçları

	İstatistik	Prob Değeri
ADF Fisher Chi2(P)	15.3320	0.3558
Normal (Z)	-0.8330	0.2024
Logit t(L*)	-0.7802	0.2200
Modified inv. Chi-2(Pm)	0.2517	0.4006

Tablo 6. Fisher Phillips –Perron Birim Kök Test Sonuçları

	İstatistik	Prob Değeri
Fisher Phillips –Perron Chi2(P)	18.0667	0.2038
Normal (Z)	-1.2505	0.1056
Logit t(L*)	-1.1666	0.1252
Modified inv. Chi-2(Pm)	0.7685	0.2211

Tablo 5 ve 6 Fisher ADF ve Fisher PP test sonuçlarına göre ortalama tüketim eğilimi düzey değerinde birim kök içermekte, H₀ temel hipotezi reddedilmemektedir. Yani ortalama tüketim eğiliminin düzeyde durağan olmadığını göstermektedir. BRICS-TM ülkelerinde ortalama tüketim eğiliminin uzun dönemde bir sabite yakınsamayacağı kabul edilmektedir.

5. SONUÇ

Ortalama tüketim eğilimi değişkeninin(APC) ya da tüketim gelir oranının durağan özelliğe sahip olup olmaması iktisat teorisi ve politikası açısından önem arz etmektedir. Teoride APC'nin sabit veya sabite yakınsadığını savunan sürekli gelir hipotezi ve nispi gelir hipotezinin görüşlerinin tersine ortalama tüketim eğiliminin ortalamaya dönmediğini ele alan ve Keynes'in savunduğu mutlak gelir hipotezi gibi yaklaşımlar bulunmaktadır. Ortalama tüketim eğiliminin durağan olup olmadığına yönelik yapılan ekonometrik çalışmalarda farklı neticelere ulaşılmıştır. Bundan dolayı da uzun dönemde ortalama tüketim eğiliminin sabite

yakınsadığı ya da yakınsamadığı konusunda tam bir fikir birliği bulunmamaktadır. Ayrıca örneklem grubu değerlendirildiğinde BRICS-TM ülkelerine yönelik bir çalışma yer almamaktadır. Çalışmanın bu yönüyle literatürdeki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada BRICS-TM ülkelerinde 1990-2020 dönemi verileri çerçevesinde ortalama tüketim eğiliminin durağanlığı 2. Kuşak panel birim kök testlerinden Fisher ADF ve Fisher PP testleri yardımıyla analiz edilmiştir. Ulaşılan bulgular BRICS-TM ülke grubunda ortalama tüketim eğiliminin durağan olmadığı yönündedir. Ortalama tüketim eğilimi bu ülke grubunda uzun vadede ortalamaya geri dönmediği ve herhangi bir şokun tasarruf ve tüketim üzerinde kalıcı etkilere sahip olacağı anlamını ifade etmektedir. Ayrıca elde edilen bulgular Sarantis ve Stewart(1999), Romero ve Avila(2009), Holmes ve Shen(2013) ve Marques ve Pesavento(2019) çalışmalarıyla paralellik göstermektedir.

Elde edilen bu bulgu, BRICS TM ülkelerinde Keynesyen Mutlak Gelir Hipotezi, Deaton Zorunlu İstek Dışı Tasarruf Teorisini destekler niteliktedir.

Tüketicilere göre beklentiler önemli olup, şokların ana kaynağı önem teşkil etmektedir. Bu çalışmanın sonuçları tarafından desteklenen Keynesyen Mutlak Gelir Hipotezine göre tüketiciler tüketimi cari gelirin bir fonksiyonu olarak görmekte ve cari gelirden meydana gelen değişiklikler tüketicilerin tüketim kararlarını etkilemektedir. Dolayısıyla tüketiciler kısa dönemli bir bakışa sahiptirler. Bu çerçevede tüketim üzerinde kısa vadede maliye politikalarının etkisini görmek daha kolay olacağından dolayı bu tarz politikaların uygulanmasının tüketimi etkileyeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdioğlu, Z. & Uysal, T. (2013). Türkiye’de Bölgeler Arası Yakınsama: Panel Birim Kök Analizi *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi*, 27(3), 125-143.
- Arı, A. & Özcan, B. (2015). “Tüketim- Gelir Oranının Durağanlığı: Türkiye Örneği” *Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 33(3), 23-46.
- Baltagi, B. H. (2013). *Econometric Analysis of Panel Data*. Fifth Edition, Wiley.
- Baykara, S. & Telatar, E. (2012). The Stationarity of Consumption- Income Ratios With Nonlinear and Asymmetric Unit Root Tests: Evidence From Fourteen Transition Economies, *Hacettepe University Department of Economics Working Papers*, No:20129, 41s.
- Chudik, A., & Pesaran, M. H. (2013). Common Correlated Effects Estimation of Heterogeneous Dynamic Panel Data Models with Weakly Exogenous Regressors, Federal Reserve Bank of Dallas Globalization and Monetary Policy Institute, *Working Paper* No. 146, 61s.

- Cook, S. (2005). The Stationarity of Consumption-Income Ratios: Evidence From Minimum Lm Unit Root Testing, *Economics Letters*, 89(1), 55-60.
- Çeştepe, H. Arslan, E. & Yazıcı, M. (2020). Toplam Faktör Verimliliği, Ekonomik Büyüme ve İhracat İlişkisi: Gelişmekte Olan Ülkeler Örneği, *Yönetim ve Ekonomi*, 27(3), 495-510.
- Fallahi, F. (2012). The Stationarity of Consumption-Income Ratios: Evidence From Bootstrapping Confidence Intervals, *Economics Letters*, 115(1), 137-140.
- Gomes, F.A.R. & Franchin, D.D.S. (2009). The Stationarity of Consumption-Income Ratios: Evidence from South American Countries, *Economia Applicada*, 13(4), 463-479.
- Güzgor, G. (2013). Stochastic Properties Of The Consumption- Income Ratios In Central and Eastern Euroepan Countries, *Zb. Rad. Ekon. Fak. Rij.*, 31(2), 193-207.
- Gujarati, D. (1999). *Temel Ekonometri*, (Çev. Ü. Şenesen, G. G. Şenesen), İstanbul: Literatür
- Güriş, S. (2018). *Uygulamalı Panel Veri Ekonometrisi*, İstanbul, Der Yayınları.
- Holmes, M. J. & Shen, X. (2013). A Note on The Average Propensity To Consume, Wealth And Threshold Adjustment, *Economic Modelling*, 35, 309-313
- Marques, A. M. & Pesavento, F. (2019). Is The Average Propensity to Consume Stationary in The Long Run? Testing Panel Data For Unit Roots Exploiting The Cross-Sectional Dependence, 1952-2014, 29th Ebes Conference–Lisbon Proceedings.
- Paya, M. (2013). *Makro İktisat*, 4.Baskı, İstanbul, Türkmen Kitabevi.
- Polat, M.A. 2020. Sosyal Amaçlı Transfer Harcamalarının Gelir Dağılımına Etkisi: OECD Ülkelerine Yönelik Panel Veri Analizi, *Business&Management Studies: An International Journal*, 8(4), 764-796.
- Romero-Avila, D. (2009). Are OECD Consumption-Income Ratios Stationary After All, *Economic Modelling*, 26(1), 107-117.
- Sarantis, N. & Stewart, C. (1999), Is The Consumption- Income Ratio Stationary?, Evidence From Panel Unit Root Tests, *Economics Letters*, 64 (3), 309-314.
- Sivri, U. ve Seven, B. (2017). Ortalama Tüketim Eğilimi Durağan Mıdır? Türkiye Ekonomisi için Bir Zaman Serisi Analizi, *Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi*, 1(1), 50-65.
- Solarin, S. A. Shahbaz, M. & Stewart, C. (2018). Is The Consumption-Income Ratio Stationary in African Countries? Evidence from New Time Series Tests That Allow For Structural Breaks, *Applied Economics*, 50 (38), 4122-4136.

- Tarı, R. & Çalışkan, Ş. (2005), “Kocaeli İlinde Tüketimin Gelir Hipotezlerinin Analizi”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2), 1-19
- Tatoğlu, Y. F. (2020). Panel Zaman Serileri Analizi, İstanbul, Beta Yayınları.
- Ünsal, E., (2013). Makro İktisat, İmaj Yayınevi, Ankara.
- Yaman, H. & Sungur, O. (2019). İleri Teknoloji İhracatı Büyüme İlişkisi: OECD Ülkelerine Yönelik Ekonometrik Bir Analiz, *BAİBU Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 63-80.

BRICS-TM ÜLKELERİNDE ORTALAMA TÜKETİM EĞİLİMİNİN GEÇERLİLİĞİ

Etik Beyanı:

Çalışmanın yazarları olarak; bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan ederiz. Editörlerin ve derginin yazarlar tarafından beyan edilen bu hususta ve metinde yer verdikleri bilgi ve görüşler karşısında herhangi bir sorumluluğu bulunmaz. Tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkıları:

Ayşe Eryer ile Tuğba Konuk, çalışmanın gerek literatür gerekse veri toplama, analiz ve analiz bulgularının değerlendirilmesinden oluşan tüm sürece eşit oranda katkı sağlamışlardır.

1. yazarın katkı oranı: %50,
2. yazarın katkı oranı: %50'dir.

Çıkar Beyanı:

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Çıkar Beyanı:

Yazarın bu çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Ayşe ERYER
Tuğba KONUK